

Nr 324.

Av herr **Säfstrand, Ivar**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Det torde icke kunna förnekas att det proportionella valsättet slagit igenom i den allmänna rättsuppfattningen i vårt land såsom utgörande ett skydd för minoritetens rätt. Det tillämpas sålunda vid val såväl till riksdag, landsting och stadsfullmäktige som ock till riksdagens utskott. Andra kammaren har dessutom i år godkänt ett förslag till proportionella val till statsrevisorer. Likaså har Riksdagen 1911 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om förslag till införande av proportionellt valsätt vid val av sådana hos stadsfullmäktige och landsting förekommande utskott och nämnder, vilkas egentliga uppgift vore att förbereda de hos nämnda korporationer förekommande ärenden, varjämte 1912 en riksdagsskrivelse avläts med begäran om förslag till införande av proportionellt valsätt vid val av kommunalfullmäktige.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 185 för detta år har också med anledning av nämnda riksdagsskrivelser framlagts förslag till proportionellt valsätt vid bl. a. val av beredningsutskott och drätselkammare i stad — dock ej till drätselnämnden i Stockholm — och till förvaltningsutskott i landsting samt, därest i stadsfullmäktige eller landsting ett eller flera ärenden äro av beskaffenhet att de fordra en föregående beredning, till de utskott eller kommittéer, till vilka dessa ärenden för utredning även lämnas.

Den i Riksdagens skrivelse framhållna principen, att proportionellt valsätt borde tillämpas endast vid val av sådana utskott och nämnder, vilkas egentliga uppgift vore av förberedande art, har sålunda i Kungl. Maj:ts proposition följts i allt huvudsakligt. Undantag utgöra dock främst landstingens förvaltningsutskott, vilkas uppgift, såsom i den kungl. propositionen också framhålles, är till stor del verkställande och förvaltande. Orsaken till att proportionellt valsätt, med frångående

av principen om huvudsakligen utredande befogenhet, föreslås även till landstingens förvaltningsutskott förklaras därmed, att ett förvaltningsutskott »såsom en ständig delegation av det i regel endast en gång om året sammanträdande landstinget kommer att mellan sammanträdena i viss mån representera tinget».

Det kan nu sättas i fråga, huruvida icke även vid val till andra verkställande och förvaltande nämnder och styrelser, som av stadsfullmäktige och landsting utses, liksom av revisorer, vilka ha att granska deras förvaltning, det proportionella valsättet borde tillämpas. Även dessa kunna ju på sina speciella områden sägas representera de korporationer, av vilka de äro utsedda, vilket bevisas därav, att det är korporationerna i fråga, som ha att bevilja dem ansvarsfrihet.

Att det icke är alldeles likgiltigt, vilka principer en dylik nämnd eller styrelse följer, särskilt vid utövande av sin förvaltande verksamhet, så att allting skulle vara väl beställt, endast beviljade anslag icke överskridas, torde vara tydligt. Men då kan det icke verka annat än välgörande på resultatet av denna verksamhet, att olika uppfattningar komma till tals redan inom styrelsen och icke först vid dechargedebatten. Äro nu, såsom åtminstone brukar ske inom en del av våra landsting, där en kompakt majoritet råder och utnyttjar sin maktställning till det yttersta, såväl styrelseledamöter som revisorer tagna ur samma meningsgrupp, och revisorerna därtill uppfatta sin granskningsuppgift såsom endast av formell natur, så äro möjligheterna till en ofta ganska nyttig kritik synnerligen små, såvida icke andra källor än de rent officiella skola anlitas.

Nu har visserligen i en del landsting och stadsfullmäktige den praxis redan utvecklat sig, att man, trots majoritetsval, genom överenskommelse sammansätter de ifrågavarande nämnder och styrelser i proportion till storleken av de olika meningsgrupper, som inom nämnda korporationer äro företrädade, men detta visar just att proportionsvalens idé här slagit igenom såsom rättvis. Det synes då också som det icke skulle vara ur vägen, då nu proportionsvalen äro föreslagna att införas vid val av en del av landstingens och stadsfullmäktiges utskott och nämnder, att taga steget fullt ut och lagfästa det proportionella valsättets princip vid *samtliga* val inom nämnda korporationer, där sådant är möjligt.

Gentemot den invändningen att det proportionella valsättets införande i den utsträckning, som här föreslagits, skulle medföra en alltför stor tidsutdräkt i vederbörande korporationers arbete, må anföras, att Kungl. Maj:ts proposition förutsätter att i de fall, där ingen önskar

detta valsätts användande eller där överenskommelse träffas i förväg mellan de olika meningsriktningarna vilka namn, valsedeln skall upptaga, där böra val kunna ske med acklamation.

I de allra flesta fall kommer säkerligen också önskan att undvika det proportionella valsättets omständlighet och tidsutdräkt att föranleda gemensam valsedel med proportionell fördelning av platserna. Föreskriften om proportionell valmetods användande, där så begäres, komme alltså i praktiken att verka mera som en press på de väljande till träffande av en överenskommelse på förhand, d. v. s. som en garanti för minoritetens rätt, än som en besvärlig om än rättvis metod för vallets fullgörande.

På grund av anförda skäl hemställes alltså,

att Riksdagen ville besluta, att nedanstående paragrafer i förordningarna om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 och om landsting den 21 mars 1862 måtte få följande förändrade lydelse:

1. *Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.*

§ 56.

Ledamöterna — — — — — rådstugan.

Valen av ledamöter i drätselkammaren liksom av ledamöter i övriga av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga tillsatta nämnder och styrelser ävensom val av revisorer, äro, där två eller flera personer skola utses, proportionella, om ej samtliga väljande äro ense. Närmare bestämmelser om valsättet meddelas i särskild stadga.

2. *Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.*

§ 35.

Val till beredningsutskottet liksom till övriga av stadsfullmäktige utsedda nämnder och styrelser även-

som, därest stadsfullmäktige till särskilt utskott eller kommitté för beredning överlämna visst eller vissa ärenden, val till sådant utskott eller kommitté samt val av revisorer äro, där två eller flera personer skola utses, proportionella, om ej samtliga väljande äro ense. Närmare bestämmelse meddelas i särskild stadga.

3. *Kungl. förordningen om landsting den 21 mars 1862.*

§ 31.

Landstinget må — — — — (Se vidare Kungl. Maj:ts proposition nr 185 § 31, första stycket).

Val av ledamöter och suppleanter i nämnda utskott liksom i övriga av landstinget utsedda nämnder och styrelser ävensom val av revisorer äro, där två eller flera personer skola utses, proportionella, om ej samtliga väljande äro ense.

Ordföranden i tinget förer jämväl ordet i förvaltningsutskottet. Utskottet utser inom sig vice ordförande.

Slutligen hemställas, att vederbörande utskott, i händelse den i motionens motivering framställda principen skulle vinna utskottets bifall, måtte i förslaget företaga de ändringar, som i formellt hänseende möjligen kunna vara av nöden.

Stockholm den 15 april 1913.

Ivar Säfstrand.